

vini. Tako predpostavlja spremembo klime okoli leta 2000 in okoli leta 1200 pred novo ero, ko je nastala splošna dalj časa trajajoča suša. V tej spremembi ali v tej sušni periodi pa išče tudi vzrok nemirnih časov, ki se tedaj kažejo in ki se izražajo s selitvijo mnogih plemen. Iz tega izvaja avtor, da niso bile nove civilizacijske pridobitve ali družbeno razvojne stopnje, temveč glad vzrok, ki je nagnal prebivalstvo, da je začelo zapuščati svoja tedanja bivališča in iskati novih za življenje ugodnejših zemljišč za naselitev.

Svoje posebno gledišče ima Paret tudi na vprašanje pradomovine Indoevropecev in na njihov izvor, ki ga pa ne vidi, kakor mnogi drugi, v nosilcih vrvičaste keramike in bojnih sekir, temveč v nosilcih poljedelskih kultur t. i. trakaste keramike. Meni pa, da ne obstaja niti enotna indoevropska prarasa, kakor ne obstaja niti enoten indoevropski prajezik. Po njem so to bili živi organizmi, ki so bili deljeni na organe. Kraj formiranja te indoevropske rase in indoevropskega jezika naj bi pa obsegalo celo področje trakaste keramike tako v Evropi kakor v Aziji. S tem meni avtor, da je dokončno rešeno vprašanje, ali je t. i. pradomovina Azija ali Evropa. Ker se poljedelske kulture trakaste keramike širijo postopno iz Azije v Evropo, sodi, da je upravičeno gledišče tistih, ki zastopajo hipotezo »ex oriente lux«.

Paret razpravlja tudi o raziskovanju ras. Pri tem pa prihaja do sklepa, da ne obstaja nikakršna čista rasa in da za to antropologija ne more nuditi nikakih pozitivnih temeljev. Zaradi tega sodi, da se raziskovanje predzgodovine ne more in tudi ne sme naslanjati na rasno vprašanje, ker je rasa ne samo antropološki, temveč tudi časovni pojem in se sčasoma menja.

Marsikako avtorjevo gledišče bo sčasoma treba in bo tudi mogoče korigirati. Vendar so pa v jedru mnoga gledišča kakor tudi izvajanja verjetna, čeprav niso še popolnoma dokazana.

Josip Korošec

Origines, Raccolta di scritti in onore di Mons. Giovanni Baserga (Società Archeologica Comense), Como 1954, 469 str., večje število tabel, slik in risb med tekstom.

Società Archeologica (Arheološko društvo) iz Coma je v čast mons. dr. Giovannija Baserge izdala zbornik razprav, v katerem sodeluje dvanajst italijanskih in tujih znanstvenikov.

Namesto uvoda je Aristide Calderini podal izčrpno bibliografijo pokojnega Giovannija Baserge, katerega glavna zasluga je v tem, da je bil eden od osnovateljev »Riviste della Società Archeologica« kakor tudi samega Arheološkega društva v Comu. — Antonio Beltran je v članku »Questiones sobre el alfabeto y lengua de los Iberos« skušal na temelju lingvistike in arheologije dognati jezik in abecedo naroda predrimske dobe na Pirinejskem polotoku, t. j. Iberov, v drugi epohi železne dobe. Za temelj raziskovanja je vzel med ostalim materialom posodo iz Liria (Valencia), na kateri je upodobljen friz, predstavljač boj; pod frizom pa je tudi napis, ki ga je prebral in raztolmačil Gómez Moreno. Avtor sklepa, da je bil prajezik Iberov v drugi epohi železne dobe podoben današnjemu baskijskemu jeziku. — V članku »Tombe galliche a Esino Lario« opisuje Mario Bertolone tri grobove, ki jih datira v latensko dobo III (1. stoletje pr. n. e.), etnično pa pripisuje Galom. — A. Fernandez de Aviles v članku »Acondicionamiento de las cuevas con arte rupestre, para efectos de conservacion« obravnava vprašanje, kako zaščititi jame, v katerih so spomeniki paleolitične upodabljačče umetnosti. V kratkih potezah pretresa vse možnosti, ki se morajo pri tem upoštevati. Poleg tega sodi, da morajo te jame biti živi muzeji ne samo za znanstvenike, temveč tudi za široko publiko, ki vse bolj prihaja v španske jame. — Zanimivo razpravo je napisal Gero v. Merhart. V svoji »Panzer-Studie« meni, da oklepi ne izhajajo iz Male Azije niti iz Egipta, temveč da so evropska ustvaritev. Deli jih na štiri skupine: grške, italske, kolikor niso grški import ali pa njihova kopija, ter na vzhodno in zahodnoalpske. Za obe alpski skupini išče avtor izvor v srednjem Podonavju, čeprav doslej nimamo še nobenega najdišča v teh krajih. Časovno jih deli na oklepe, ki so nastali pred 5. stoletjem pr. n. e., kamor stavlja grško in obe alpski skupini, medtem ko stavlja italsko in južno bolgarsko skupino, ki jo drugače ne opredeljuje, v dobo po 5. stoletju. Zahodno alpsko skupino veže s kulturo kolišč okoli 750 leta, medtem ko meni, da sodi vzhodno-

alpska skupina v čisto halštatsko dobo okoli konca 7. in začetka 6. stoletja. — Louis Mèroc govori v razpravi »La station micoquienne de Saint-Plancart« o najdišču v Saint Plancartu, ki je izrazito mikokienski, ki pa kaže v plasteh naselitev človeka že v ašejeju v mindel-riški interglacialni epohi. Po mikokienu sledi zopet naselitev na koncu poznega paleolitika, vendar za kratek čas, ko človek ni več prebival v jami. Za tem je tudi še neolitična plast. Material, povečini mikokienski (okoli 499 artefaktov), je iz kvarcita, kvarca, sileksa in neznatnega dela lidienu. — O slučajno najdeni čeladi iz Oppeana razpravlja Antonio Minto v članku »L'elmo di bronzo di Oppeano nella irradiazione occidentale dell'arte atestina«. Po obširnem uvodu in opisu čelade prihaja avtor do sklepa, da je ta čelada nordijskega izvora. Tip »a pileus«, čeprav je redek, nahajamo vendar v Istri ter vzhodno (Ogrska) in severno (Mecklenburg) od Alp. Tip ornamentike in predstave vzporeja avtor s transpadansko kulturo, ki je istočasno z atestina III in Golasecca II, ter s pozno halštatsko dobo. Eksotična predstava krilatega konja, sodi, da je orientalskega izvora (sirsko-hetitski), ki je pa mogel dospeti v padsko Etrurijo samo direktno po Jadranskem morju. — R. Pittioni razpravlja v članku »Stazione arginate-praebenacci: Ein Beitrag zum Problem der Biomodifikation« o vprašanju datacije postaj t. i. arginate-praebenacci glede na žarna grobišča in kulture gomil v srednji Evropi z biomodifikacijo zadnjih dveh omenjenih kultur. Po avtorju se je ta proces moral začeti že v bronasti, Reinecke »D« periodi, medtem ko se je formiral v hallstatt »A₁« fazi, utrdil pa v hallstatt »A₂« in hallstatt »B« periodi. Center je bil v srednji Evropi. Kolikor se je tak proces dogajal tudi dalje od tega centra, je bil pa toliko kasnejši. — V razpravi »Le Isole Pontine e il commercio di ossidiana nel continente durante il neo-eneolitico« obravnava A. M. Radmilli vprašanje trgovine obsidiana v neo-eneolitiku med italiskim kopnom in pontinskimi otoki. Obsidian, ki je bil zelo uporabljan v neolitiku-eneolitiku, katerih kamnolomi so bili za ta del Italije samo na otoku Palmarola, je bil predelavan tudi na ostalih pontinskih otokih. Po najdenem materialu sodi avtor, da so bili ti otoki neprenehoma naseljeni v tej periodi in sicer od plemen, ki so se industrijsko ukvarjala s predelovanjem teh surovin. Doslej niso najdene nikakršne naselbine, zaradi česar sodi avtor, da so te imele obliko stanovanjskih jam, zemljenic (villaggi di capanne). Kakšen je v trgovini tega časa odnos med italiskim polotokom in med temi otoki, za katere se ve, da so surovine kakor tudi izdelke iz obsidiana pošiljali na kopno, se danes še ne more dognati. — Ferrante Rittatore obravnava v članku »Contributi di recenti ricerche paleontologiche in Italia« v treh poglavjih tri različne teme. V prvi poročila o najdbah na kolišču Bande di Cavriana, v drugem poskuša ugotoviti izvor vaze, ki je danes v muzeju Sforzesco v Milanu, v tretjem pa obravnava amforo iz Morloga, za katero meni, da sodi v predrimsko dobo. — Tehnološki značaj ima članek Constantina Storti in Enrica Mariani »Esame tecnologico della spada tipo la Tène III di Esino Lario«. Avtorja sta ugotovila, da je meč iz Esina Lario izdelan iz enega kosa železa, ki je zelo podobno današnjemu jeklu. Oblikovan je bil pa s kovanjem ob visoki temperaturi. Na meču ni bil uporabljen nikakšen termični postopek. Tehnološka analiza je pokazala, da je ročaj iste trdote kakor rezilo. Temperaturna analiza je pa pokazala, da je jeklo 500° Brinell, iste trdosti kakor današnje jeklo, ki se uporablja za orožje. Avtorja sodita, da bi se z nadaljnjimi analizami podobnih objektov mogel ugotoviti izvor norijskega jekla. — V članku »Fibeln aus Aquileia« obravnava Joachim Werner tri fibule, od katerih sta dve iz 1. stoletja in pripadata tipu ločnih fibul z živalskimi glavami na loku s prebito nogo in peresovino. Te fibule naj bi imele izvor v Ogleju, od koder so se širile proti severu, kjer so bile celo imitirane. Tretja fibula, ki pripada samostrelnim fibulam, časovno s konca 4. stoletja, je pa severnega izvora, ker so podobne najdene v severnih pokrajinah Rena in ob Labi. Glede na nielo in ornamentiko meni avtor, da je ta fibula importirana v Oglej nekje z levega brega Rena, to je iz neke severnogalske delavnice. — Izredno zanimiva je razprava Pije Laviosa-Zambotti »I Balcani e l'Italia nella preistoria«. Avtorica deli svojo razpravo v tri poglavja, v katerih pa vedno zasleduje isti cilj. Želi namreč dognati ob podpori paleoetnologije in etnologije ter arheologije izvor in širjenje predzgodovinskih kultur. Avtorica meni, da so po procesu gravitiranja kentum narodov k pokrajinam, kjer so se formirali satem narodi, nastale nove ekspanzije čez Malo Azijo, čez Sredozemske otoke in čez Balkanski polotok. Ugodno zemljišče za takšno

širjenje predstavlja po avtorici vardarsko-moravska dolina, od koder prihajajo vse predzgodovinske kulture v Panonsko nižino. Glavni ključ naj bi predstavljal beograjski bazen in to Starčevo—Vinča; od tam naj bi se te kulture, prerrojene, radialno širile na vse strani. Z oddaljevanjem od svojega zadnjega centra se pa menjajo (osirote), pod vplivom časovnega intervala in pa pod vplivom novih geografskih momentov. Avtorica skuša izločiti vse, kar je prerodilo te kulture na poti od njihovega novega centra do kraja njihovega sekundarnega razvoja, da bi tako dobila povezavo z izhodiščnimi kulturami. Ona sklepa, da se pôzna stopnja vinčanske kulture širi celo proti ligurskim jamam, medtem ko se bogati donavski tok badenskega tipa očrtuje v kulturi Pollade kot postranski in že osirotel. Ravno tako sklepa, da je statueta iz Lazia analogna statuetam iz Ripča, itd. Iz vsega je moči sklepati, da ima avtorica kulture Italije za odsev balkanskih kultur. Avtorica je v svoji razpravi uporabila izredno veliko število risb in fotografij našega materiala, s katerimi je skušala potrditi svoje domneve. Priznati moramo, da je izčrpala vso našo domačo literaturo, na katero se tudi stalno sklicuje. Ne glede na njene domneve, ki imajo dokaj pozitivnih momentov, ji moramo biti hvaležni, da se ni ustavila le ob posameznih razpravah in člankih, ki bi ji govorili v prid, temveč da je upoštevala vse, kar ji je bilo dosegljivo. Avtorica tudi podčrtava, da je ta njena razprava nadaljevanje njenih del »Iberia e Italia antes de los Romanos« in »Il Mediterraneo, l'Europa, l'Italia nella Preistoria«.

Paola Korošec

Draga Arandjelović-Garašanin: Starčevačka kultura, Univerza v Ljubljani, Arheološki seminar, Ljubljana 1954, 167 strani, 17 tabel med njimi 6 barvanih, 11 slik v tekstu, 1 karta najdišč in francoski povzetek.

Kot četrta disertacija je v Arheološkem seminarju Univerze v Ljubljani izšla razprava Drage Arandjelović-Garašanin »Starčevačka kultura«. Razprava je pomembna predvsem zato, ker je z delom avtorice podana nova slika dela na področju predzgodovine Jugoslavije in sicer iz starejše neolitske dobe. Kot temelj svoji razpravi in svojim raziskovanjem je avtorica vzela že 1932. leta odkopano gradivo v Starčevu, ki pa doslej ni bilo ne objavljeno ne raziskano. Na to svojo raziskavo pa navezuje še celo področje, ki ga je zavzemala ta kulturna skupina.

Avtorica deli svojo razpravo na več glavnih problemov. Prvi se tiče naselbine in grobov. V okviru tega posebej obravnava naselbino, posebej stanovanja in posebej grobove ter način pokopavanja. Temu odstavku tudi dodaja najdišča starčevačke kulture. Drugi problemi so razni izdelki. Tukaj obravnava posamezne skupine posamično, tako orodje, potem plastiko ter keramiko, ki jo deli glede na tehnično izdelavo na grobo, finejšo in slikano. Tretji problem je kronologija, četrti pa, s čim se je ukvarjalo prebivalstvo te kulturne skupine.

Kakor vidimo po razpravi in po podanem gradivu, so se prebivalci ukvarjali predvsem z lovom in ribolovom, vendar pa sta imela precejšen pomen tudi primitivno poljedelstvo in živinoreja. Prebivalci so pa v stanovanjskih jamah po načinu, ki je karakterističen za starejši neolitik.

Med izdelki, ki so že na visoki stopnji tehničnega izdelovanja, je karakteristična posebno slikana keramika. Pri tem so ohranjeni fragmenti z bi- in polihromijo; uporabljali so belo in črno barvo, osnovna je pa po navadi rdeča. Ornamenti so pravočrtni in krivočrtni. Z obširno analizo, ki jo je podala avtorica, smo tako dobili dokaj jasno sliko o slikani keramiki najstarejših neolitičnih faz v Jugoslaviji, ki se dajo povezati z raznimi pokrajinami izven Jugoslavije.

Posebno poglavje obsega tipološka obdelava raznih keramičnih oblik, ki so izredno pisane. Posebno pomembno pa je, da je avtorica tu podala tudi celotno sliko materiala, razdeljenega po posameznih kulturnih jamah. Tako bomo lahko s časom dobili tudi neko sliko o nastajanju posameznih takšnih objektov.

Tatjana Bregant

Forschungen in Lauriacum, Bd.I. Linz 1953. 80 str., tabel XXXV in 7 prilog.

Raziskovanja v Lauriacu (Lorch) so v prvi vrsti arheološkega značaja, služijo pa za to, da izpopolnjujejo zgodovinske podatke o antičnem Lauriacu.